

EPA ja etappi – mitä ne taas olivatkaan?

Leila Niemi-Murola
Dosentti,
anestesiologian,
tehohoidon,
ensihoidon ja ki-
vunhoidon klinikka,
Helsingin yliopis-
to ja Leikkaussalit
ja tehohoito, HUS

Asetuksen 55/2020 voimaantulosta on kulunut viisi vuotta (1), ja osaamisperustaisen erikoistumiskoulutuksen implementaatio on hyvässä vauhdissa. Välillä on hyvä kerrata, mitä osaamisella tarkoitetaan, sillä sanaa osaaminen käytetään vastineena englanninkielisille termeille competence (oppimisen tulos) ja competency (prosessi) (2).

Erikoistumiskoulutuksessa osaavan lääkärin (competent) toiminnassa yhdistyvät seitsemän toisiaan täydentävää CanMEDS-osaamisaluetta (lääketieteellinen osaaminen, vuorovaikutus- ja yhteistyötaitot, johtaminen, terveyden edistäminen, oman osaamisen ylläpitäminen, ammatillisuus) (3). Erikoislääkärin osaamisella tarkoitetaan siis sitä, kuinka lääkäri toimii moniammatillisessa ympäristössä, johtaa, viestii, edistää terveyttä ja kehittää itseään.

Sairaalaerikoisaloilla erikoistujan osaamisen karttumista seurataan sen mukaan, miten hän suoriutuu erikoisalan keskeisistä kliinisisistä työtehtävistä ja toiminnoista (Entrustable Professional Activity) eli EPA-kokonaisuuksista (4, 5). Erikoistuja työskentelee aluksi tiiviissä yhteistyössä ohjaajansa kanssa, ja hän saa lisääntyvästi itsenäisyyttä osaamisensa karttuessa. Ohjaaja toimii kuten vanhassa mestarikisällimallissa, ja harkitsee vastuunantoa tapauskohtaisesti luottamukseen perustuen. Uutta on se, että havainnointi ja tilannekohtainen luottamuspäätös dokumentoidaan ELSA:an (6).

Perusterveydenhuollossa ja muutamilla muilla erikoisaloilla (esim. terveydenhuolto) nuoret lääkärit työskentelevät itsenäisesti koulutuksen alusta lähtien, ja ohjaaja toimii konsultin roolissa. Luottamuksen asteiden sijaan osaamisen karttumista seurataan suoriutumisen (performance) avulla. Etappi (milestone) tarkoittaa ennalta määriteltäviä osaamisen tasoa, joka kuvaa erikoistujan etenemistä kohti alan erikoislääkäriltä edellytettävää kokonaisvaltaista osaamista. Etappi on työkalu, jonka avulla ohjaajat ja erikoistujat tunnistavat, missä osaamisen vaiheessa nuori lääkäri on, mitä osaamista jo hallitaan, ja mitä seuraavaksi tulisi kehittää (7).

Suomessa noudatamme Alankomaista lähtöisin

olevaa mallia, jossa on 10–30 EPA:a (8). Pohjois-Amerikassa taas on käytössä malli, jossa etappivaiheen sisällä on useita EPA-kokonaisuuksia (5). Yhdellä erikoisalalla saattaa siis olla 150–300 pientä EPA:a, joiden avulla seurataan osaamisen karttumista. Voimavarat ovat rajallisia, joten erikoisalat ovat joutuneet valitsemaan ELSA:an joko etapit tai EPA:t.

Osaamisen arviointi työpaikalla on haastavaa (9, 10), sillä siinä on paljon sekoittavia tekijöitä –potilaat ja tilanteet ovat kovin erilaisia. EPA:t ja etapit tarjoavat konkreettiset työkalut osaamisperustaisen erikoistumiskoulutuksen tueksi. Molempien lähestymistapojen ydinajatuksena on ajatus osaamisen karttumisesta prosessina: keskeistä on havainnointi, valmentava ohjausote siihen liittyvine palautekeskusteluineen ja dokumentointi (4). Useista havainnoista muodostuu kokonaiskuva erikoistujan osaamisesta, ja koulutuksen vastuuhenkilö voi perustellusti todeta lääkärin saavuttaneen alan erikoislääkäriltä edellytettävän osaamisen (1).

Kirjallisuutta:

1. Asetus erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta Sosiaali- ja terveysministeriön asetus erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksesta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta | 55/2020 | Suomen säädöskokoelma | Finlex
2. Osaaminen – Wikipedia
3. Frank JR, Danoff D. The CanMEDS Initiative: Implementing and outcome-based framework of physician competences. *Med Teach* 2007; 29: 642–647.
4. Ten Cate O, Chen HC, Hoff RG ym. Curriculum development for the workplace using entrustable professional activities (EPAs): AMEE Guide No. 99. *Med Teach* 2015; 37: 983–1002.
5. Englander R, Frank JR, Carraccio C ym. Toward a shared language for competency-based medical education. *Med Teach* 2017; 39: 582 – 87.
6. Elsa järjestelmässä jo 10 000 käyttäjää. *Suom Lääkäril* 2024;79:e40072
7. <https://www.yleislaaketiede.fi/osaamisen-arviointi/tyovalineet/osaamistavoitteet-ja-etapit/>
8. Wisman-Zwarter N, van der Schaaf M, ten Cate O ym. Transforming the learning outcomes of anaesthesiology training into entrustable professional activities. *Eur J Anaesthesiol*. 2016; 33: 559 – 67.
9. Norcini J, Burch V. Workplace-based assessment as an educational tool: AMEE Guide No. 31. *Med Teach* 2007; 29: 855–71.
10. Boursicot K, Kemp S, Norcini J ym. Synthesis and perspectives from the Ottawa 2022 conference on the assessment of competence. *Med Teach* 2023;45: 978–83.